

Hac: Umuda ve aydınlıklara yolculuk

Prof. Dr. İbrahim Hilmi Karslı
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

“Hiç şüphesiz ki, insanlar için (mabet olarak) kurulan ilk ev, Mekke’deki çok mübarek ve âlemler için hidayet kaynağı olan Kâbe’dir.” (Âl-i İmran, 3/96.)

Her ibadette olduğu gibi haccın da kendine has bir özelliği vardır. O da, hacı adayının fiziki anlamda daima mekân değiştirme hâlinde olmasıdır. Medine, Mekke, tavaf, sa’y, Arafat ve Müzdelife vakfeleri, Mina, şeytan taşlama, ardından tekrar tavaf ve sa’y. Kısaca, hacı adayının sürekli hareket halinde olması ve yer değiştirmesi söz konusudur.

Ancak haccın, aynı zamanda kendi iç dünyamızda da bir seyrüsefere dönüşmesi gerekir. Aksi takdirde bu yürüyüşler, insanın manevi tekâmülüne pek bir katkı sağlamaz. Bu anlamda Hacı, Allah Teala’nın rızasını arayan, onun hoşnutluğunun peşine düşen bir muhacirdir âdetâ. Aynen Hz. İbrahim’in şu ifadelerinde olduğu gibi: “Ben rabbime gidiyorum, O bana yolunu gösterecektir.” (Saffat, 37/99.)

Bu kutsal yolculuk, hacı adayı için âdetâ bir kendini keşfetme sürecidir. Hayatında yakalayamadığı inziva fırsatını burada elde etmiştir. Tam bir manevi rehabilite sürecine girmiştir. Günahlarıyla yüzleşme, manevi hastalıklarını tedavi etme imkânını burada elde etmiştir. Artık o, iç dünyasında olup biten hak-batıl mücadelesine karşı eskisi gibi duyarsız değildir. Esas büyük savaşın hariçte değil, kendi nefsinde cereyan ettiğinin bilincindedir. O güne kadar farkına varamadığı şeytani ayartmaların kendisi için ne büyük bir tuzak oluşturduğunun şuuruna varmıştır.

İç dünyasına çöreklenmiş ve maneviyatını yiyip bitiren o gizli putları artık bir bir tespit etmektedir. Şehvet, şöret ve servetin allanıp pullanıp kendi önüne nasıl konduğunun, yıllarca bunların peşinden boşu boşuna nasıl sürüklendiğinin farkına varmıştır. Fani ve sanal davalar uğruna ne kadar da zaman harcamıştır? Su zannedip peşine düştüğü seraplar, onu nasıl da aldanişlara ve hayal kırıklıklarına sürüklemiştir?

Hacı adayı Medine’ye varır. Rasul-i Ekrem Efendimiz’in ruhaniyetiyle bu aydınlık şehrin sokaklarında beraber yürür, onunla olan ülfet ve dostluk bağlarını böylece pekiştirir. Bastığı yerlere basar, belki de izini takip ederek Mescid-i Nebi’ye varır. Bu beraberliği ahiret hayatında da devam ettirmenin yol ve yöntemlerini düşünür. Neticede bunun ancak yaşadığı hayatta da onun izini takip etmekle mümkün olacağını öğrenir. Bu kimseler, ahirette peygamberlerle, özü sözü bir olan siddiklerle, şehitlerle, salihlerle beraber olacaklardır. “Bunlar ne güzel arkadaşlardır.” (Nisa, 4/69.)

Hacı adayı, Medine’de Uhut şehitliğini ve Bakî’ mezarlığını ziyaret eder. Allah yolunda fedakârlığın yüceliğini buralarda yeniden keşfeder. Musab b. Umeyr, Hz. Hamza ve diğer şehitleri hatırlayınca içi burkulur, gözyaşlarına hâkim olamaz. Gerçekten neydi bu kutlu insanları böyle bir fedakârlığa sürükleyen sebep? İşte hacı adayı bunları düşünür, Müslüman olmanın aynı zamanda din, diyanet uğruna sevdiklerinden vazgeçebilmeyi gerektirdiğinin farkına varır.

Hacı, Kuba mescidini ziyaretinde, bütün kötülük ve çirkinliklerden temizlenmenin ne kadar önemli olduğunu iyice kavrar. Çünkü burada Hz. Peygamber’in arkasında saf tutanların bu temel özelliklerine

dikkat çekilir. Onlar, temizlenmeye ve arınmaya gönül veren kimselerdi. (Tevbe, 9/108.) Üstelik hac için giyilen bembeyaz ihram da bunu simgelemiyor muydu?

Hayatta hiçbir şey bedelsiz değildir. Tefekkürde ve ibadette bir yoğunlaşma olmadan maneviyatta bir derinleşme olmaz. İç dünyamızdan Rabbimize giden yolların açılması da zaten başka şekilde gerçekleşmez. Nitekim Kur'an, Beytullah'ın misafirlerini anlatırken, "ibadete kendini veren, ibadete kapanan" manasında "âkifin" kelimesini kullanır. Onların alametifarikası rükû ve secde halinde olmalarıdır. (Bakara, 2/125.) Ruh ve şekil bütünlüğü içerisinde sabırla namaza devamlılık onların temel özelliğidir. (Taha, 20/132.)

Hayatımızda hep bir amacımız vardır ve o uğurda nefeslerimizi tüketiriz. Şan, şöhret sahibi olmak, kazanmak, büyümek, sonu gelmez diğer hırs ve tamahlar. Hayatımız hep bunların etrafında dönüp dolaşır, ifade yerinde ise bunları tavaf eder dururuz. İşte hacı adayı, bir taraftan Beytullah'ın bir sevap kazanma yeri olduğuna inanır ve onu tavaf eder (Bakara, 2/125); diğer taraftan da bundan sonraki hayatının Allah rızası etrafında dönüp dolaşması gerektiği inancını pekiştirir. Sahip olduğu her nimet ve imkânın mutlaka O'nun rızasına bakan bir yönü ve yanı olduğuna inanır. Böylece siyah örtülere bürünmüş bu güzel mabette o, karanlıklardan uzaklaşır ve aydınlık bir dünyaya açılır.

Hacı adayı, Safa ile Merve arasında sa'yini eda eder ve şuna katiyetle inanır: Hayatın kendisi de bir sa'y yani çalışıp çabalama yeridir. Üstelik insanoğlu yarın ilahî huzura vardığında halis niyetle yaptığı amelden başka neyin faydasını görecektir ki? (Necm, 53/39.) İşte hacı adayı, bir taraftan sa'y ibadetini yerine getirir, diğer taraftan da hayatı boyunca ahireti istemek, onun için sa'y edip çaba sarf etmenin karşılıksız kalmayacağına gönülden inanır. (İsra, 17/19.) Hz. İbrahim gibi o da, çocuklarının kulluk şuuruna sahip muvahhitlerden olmaları için bir taraftan yalvarır yakarır, diğer taraftan da bunun gereğini yerine getirmeye çalışır. (Bakara, 2/128.)

Her ibadetin bir özü ve zirvesi vardır. Namazın zirvesi secdedir; çünkü bu kulun Rabbine en fazla yaklaştığı andır. (Alak, 96/19.) Orucun zirvesi de iftar mahallidir; bu anlarda Mevla'ya kalkan eller geriye boş dönmez. Haccın özü ve zirvesi de Arafat'tır. Çünkü Rasul-i Ekrem Efendimiz, "Hac Arafat'tan ibarettir." buyurlar. (Nesai, Menasikü'l-hac, 203, V, 256.)

Hacı adayı da böyle bir inançla Arafat'a gider; ilahî huzurda vakfeden önce buradaki vakfesini gerçekleştirir. Adeta hesap günündeki büyük buluşmanın denemesini burada yapar. Arafat vakfesi, kişinin kendisiyle yüzleştiği ve günahlarını itiraf ettiği anlardır. Çünkü orada gönülden kopup gelen yalvarışların, için için yakarışların hedefine ulaşacağı konusunda hiçbir tereddüt yaşamaz. Üstelik Rabbimiz kuluna yakın olduğunu, duaları işitip mutlaka kabul edeceğini vaat etmiyor mu? "O'ndan daha fazla vadinde duran kim olabilir ki!" (Tevbe, 9/111.)